

**UNIVERZITET U NIŠU
EKONOMSKI FAKULTET**

**REGIONALNI RAZVOJ
I DEMOGRAFSKI TOKOVI
ZEMALJA JUGOISTOČNE EVROPE**

21

**Redaktor:
Prof. dr Zoran Arandjelović**

Niš, jun 2016. godine

XXI Naučni skup

REGIONALNI RAZVOJ I DEMOGRAFSKI TOKOVI ZEMALJA JUGOISTOČNE EVROPE

Niš, 2016. godine

Izdavač:

Univerzitet u Nišu, Ekonomski fakultet
Trg kralja Aleksandra Ujedinitelja 11

Za izdavača:

Prof. dr Jadranka Đurović Todorović, dekan

Urednik:

Prof. dr Marija Radosavljević

Tehnička obrada:
Jovica Stanković

Štampa:

Atlantis d.o.o. Niš

Tiraž: 120

ISBN: 978-86-6139-122-4

U finansiranju ovog Zbornika učestvovalo je
MINISTARSTVO PROSVETE, NAUKE I TEHNOLOŠKOG RAZVOJA REPUBLIKE SRBIJE

SADRŽAJ

STR.

DEO 1.

SMANJIVANJE EKONOMSKIH REGIONALNIH DISPARITETA

1. Zoran Arandelović, Vladislav Marjanović
UTICAJ GLOBALIZACIJE NA REGIONALNI RAZVOJ I
DEMOGRAFSKE TOKOVE 3-15
2. Edvard Jakopin
ODRŽIV MODEL REGIONALNOG PRIVREDNOG RASTA U SRBIJI 17-29
3. Petar Veselinović, Nikola Makojević
POSLOVNO OKRUŽENJE U FUNKCIJI REGIONALNOG RAZVOJA
ZEMALJA JUGOISTOČNE EVROPE 31-51
4. Marija Petrović-Randelović, Dalibor Miletić
REGIONALNA ANALIZA KONKURENTSKE POZICIJE
REPUBLIKE SRBIJE 53-68
5. Milorad Filipović, Miroslav Nikolić
UTICAJ GLOBALNE KRIZE NA REGIONALNI RAZVOJ I
KONKURENTNOST MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA U SRBIJI 69-76
6. Marina Đorđević, Jadranka Đurović-Todorović, Zoran Tomić
ANALIZA MERA MONETARNE I FISKALNE POLITIKE ZA RAZVOJ
POLJOPRIVREDE SRBIJE U CILJU SMANJENJA REGIONALNIH
NEJEDNAKOSTI 77-94
7. Biljana Rakić, Tamara Rađenović
ZNAČAJ HUMANOG KAPITALA ZA REGIONALNI RAZVOJ
REPUBLIKE SRBIJE 95-111
8. Svetislav Milenković, Nikola Bošković
BLAGOĐETI I POŠASTI U REGIONALNOM TURISTIČKOM
RAZVOJU SRBIJE 113-125
9. Miroslav Đorđević, Nemanja Lojanica
HUMANI KAPITAL KAO FAKTOR PRIVREDNOG RASTA U ZEMLJAMA
JUGOISTOČNE EVROPE 127-137
10. Snežana Radukić, Jelena Petrović
DISPARITETI U RAZVOJU OBLASTI REPUBLIKE SRBIJE KAO
KOČNICA PRIVREDNOG RAZVOJA 139-150
11. Pero Petrović, Aleksandar Živković
REGIONALIZACIJA I DECENTRALIZACIJA U PROCESU
PRIDRUŽIVANJA EVROPSKOJ UNIJI 151-166

12. Predrag Mitrović, Gorica Bošković PRAĆENJE I VREDNOVANJE EFEKATA POLITIKE REGIONALNOG RAZVOJA REPUBLIKE SRBIJE	167-178
13. Vidoje Stefanović, Nedžad Azemović SWOT ANALIZA BRESTOVAČKE BANJE U FUNKCIJI UBLAŽAVANJA REGIONALNIH DISPARITETA RAZVOJA	179-189
14. Aleksandar Đorđević, Danijel Milošević AKTUELNI TRENUTAK REGIONALNOG RAZVOJA SRBIJE -UPOREDNA ANALIZA	191-201
15. Dejan Ž. Đorđević, Milan Veselinović, Marko Janković KOMPONENTE TURISTIČKE PONUDE I NJIHOV UTICAJ NA PRIVREDU	203-211
16. Slavoljub Milovanović, Tatjana Jovanović EKOLOŠKI ASPEKTI INFORMACIONO-KOMUNIKACIONIH TEHNOLOGIJA I ODRŽIVI REGIONALNI RAZVOJ	213-223
17. Jovan Rudež, Nebojša Pavlović ANALIZA NESRAZMERNOSTI REGIONALNOG RAZVOJA REPUBLIKE SRBIJE	225-234
18. Alma Dobardžić DRUŠTVENI PROIZVOD I INVESTICIJE KAO POKAZATELJI DOSTIGNUTOG NIVOJA RAZVOJA RAŠKOG OKRUGA	235-245
19. Boško Vojnović, Dejan Grujić RURALNI REGIONALNI RAZVOJ KROZ ŽENSKO AGROPREDUZETNIŠTVO	247-256
20. Žarko Đorić REGIONALNE INOVACIONE MREŽE KAO FAKTOR JAČANJA REGIONALNE INOVACIONE SPOSOBNOSTI	257-270
21. Nebojša Stanković, Ljiljana Bonić UTICAJ STRANIH DIREKTNIH INVESTICIJA NA ODRŽIVI PRIVREDNI RAZVOJ	271-285
22. Marija Milenković VODNI RESURSI - FAKTOR ODRŽIVOG RAZVOJA TOPLIČKE OBLASTI	287-292

DEO 2.

NOVI TALAS DEMOGRAFSKIH I MIGRACIONIH PROBLEMA

23. Jasmina Stare, Barbara Rodica NEZAPOSLENOST MLADIH – PROBLEM DANAŠNJEG VREMENA	295-306
24. Slavica Manić POKLAPANJE DINAMIKE DEMOGRAFSKIH I EKONOMSKIH PROCESA	307-321

25. Živorad Gligorijević, Milan Novović KARAKTERISTIKE DEMOGRAFSKIH PROCESA NA TERITORIJ ZAPADNE SRBIJE	323-334
26. Hatidža Beriša, Mila Jegeš DEMOGRAFSKI FAKTOR I BEZBEDNOST REPUBLIKE SRBIJE	335-344
27. Silviya Todorova INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN THE CONTEXT OF REFUGEE REGIME	345-353
28. Malči Grivec STARJI GRAĐANI I TRŽIŠTE RADA U SLOVENIJI	355-367
29. Marija Anđelković Stoilković, Vesna Lukić SAVREMENI MIGRACIONI TRENDOVI U POGRANIČNOM PROSTORU SRBIJE	369-381
30. Drinka Peković POVRATNE MIGRACIJE KAO POTENCIJALNI FAKTOR PRIVREDNOG RAZVOJA	383-392
31. Milan Milovanović, Dušan Perović KOMPARATIVNA ANALIZA DEMOGRAFSKO-EKONOMSKIH KARAKTERISTIKA NIŠAVSKE I PIROTSKE OBLASTI	393-404
32. Nataša Martić Bursać, Ninoslav Golubović DEMOGRAFSKE PROMENE U OPŠTINI PROKUPLJE NA PRIMERU NASELJA PLOČNIK	405-416
33. Vladimir Đorđević VAĽORIZACIJA DEMOGRAFSKOG POTENCIJALA U JABLANIČKOM OKRUGU NAKON PROCESA EKONOMSKE TRANZICIJE	417-427
34. Aleksandar Stojković, Zoran Tomić DEMOGRAFSKE PROMENE U NIŠAVSKOM OKRUGU U POSLEDNJA DVA POPIJA	429-439

DEO 3.

OSTALI ASPEKTI REGIONALNOG RAZVOJA I DEMOGRAFSKIH TOKOVA

35. Nataša Golubović, Marija Džunić UTICAJ OBRAZOVANJA NA PERCEPCIJE O DRUŠTVENOJ ISKLUČENOSTI	443-453
36. Srđan Marinković, Nataša Golubović, Mirjana Jemović KOLEKTIVNI INVESTICIONI MODALITETI U SRBIJI – ANALIZA KLJUČNIH TRENDOVA RAZVOJA	455-466
37. Radovan Pejanović O SISTEMSKIM PROBLEMIMA POLJOPRIVREDE REPUBLIKE SRBIJE	467-479

38. Jelena Birovljev, Žana Kleut
ODRŽIVA POLJOPRIVREDA: FAKTORSKA ANALIZA POLJOPRIVREDNIH
PERFORMANSI SRBIJE I ZEMALJA EVROPSKE UNIJE 481-491
39. Momchil Grigorov
SOCIO-ECONOMIC CHANGES IN BULGARIA 493-498
40. Bojan Krstić, Vladimir Ivanović
KONKURENTSKE STRATEGIJE ODRŽIVOG RAZVOJA U OKVIRU
SBS KONCEPTA 499-513
41. Jelena Stanković, Vesna Janković-Milić, Žarko Popović
VIŠEKRITERIJUMSKA EVALUACIJA EKONOMSKOG OKRUŽENJA
NA URBANOM NIVOU 515-529
42. Maja Ivanović Đukić, Biljana Đorđević
SPECIFIČNOSTI LIDERSTVA U MALIM I SREDNJIM PREDUZEĆIMA ... 531-541
43. Boyan Lubomirov Durankev, Aleksandra Boyanova Durankeva
EUROPEAN UNION: TIME OF MAJOR CHANGES 543-547
44. Sergej Gricar, Iva Konda
THE PATH: TO BROADER THINKING 549-557
45. Milena Lazarević, Zoran Stefanović
KONKURENTNOST PRIVREDE SRBIJE U 2015. GODINI PREMA
POKAZATELJIMA INSTITUCIONALNOG KVALITETA 559-571
46. Nayden Todorov
ECONOMIC AND SOCIAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF
SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES (SMES) IN THE
EUROPEAN UNION 573-577
47. Aleksandra Anđelković, Nada Barac
INTERMODALNI TRANSPORT KAO FAKTOR EKONOMSKOG
RAZVOJA 579-591
48. Ljiljana Rajšić
FILOZOFIJA RAZVOJA: TEHNIKA, EKONOMIJA, RAT,
LJUDSKE POTREBE I POREDAK 593-611
49. Marko Janačković, Tanja Janačković
TRANSNACIONALNE KORPORACIJE KAO NOSIOCI PROCESA
GLOBALIZACIJE 613-622
50. Sonja Becić
NEOPHODNOST REFORMI PENZIONOG SISTEMA 623-632
51. Anton Vorina, Božidar Veljković
RAZVOJ REGIJE = ŠTEČENE KOMPETENCIJE STUDENATA 633-639
52. Alba Ramallari, Gentjan Ramallari
PUBLIC INVESTMENTS GROWTH! 641-648
53. Marija Milosavljević, Sandra Milanović, Milica Vučković
BUDŽETSKI ZNAČAJ AKCIZA KAO VRSTE POREZA NA
POTROŠNJU 649-658
54. Dragan Kostić, Aleksandar Simonović, Vladan Stojanović
PODRŠKA MALIM I SREDNJIM PREDUZEĆIMA ZA POSLOVANJE U
SLOBODNOJ ZONI PIROT 659-669
55. Penka Goranova, Steliana Vasileva
ASPECTS OF REGIONAL BRAND IMAGE AND PERCEIVED YOGURT
QUALITY (AT THE EXAMPLE OF BRAND ELENA) 671-682
56. Jovica Mojić, Vukašin Šušić
POSLOVNI TURIZAM U FUNKCIJI UNAPREĐENJA TURIZMA
GRADA NIŠA 683-690

HUMANI KAPITAL KAO FAKTOR PRIVREDNOG RASTA U ZEMLJAMA JUGOISTOČNE EVROPE

Miroslav Đorđević*

Nemanja Lojanica*

Rezime: Osnovni cilj ovog rada je da ispita uticaj izdataka za zdravstvene usluge na ekonomski rast u odabranim zemljama Jugoistočne Evrope. Vremenska dinamika posmatranja varijabli pokriva period 1995-2012. Kao pogodan metodološki okvir, korišćen je ARDL model. Empirijski rezultati su pokazali da postoji pozitivan i statistički značajan uticaj izdataka za zdravstvo na ekonomski rast, u dugom roku. Takođe, ustanovljeno je da su zdravstvene usluge dobro koje je nužno za život. U cilju unapređenja sektora zdravstvene zaštite u ovoj regionalnoj grupaciji zemalja, neophodno je da nosioci ekonomske politike formulišu dugoročno orijentisanu politiku, koja će biti usmerena ka ciljanom povećanju ulaganja u zdravstvo, kako bi se povećala ukupna ekonomska aktivnost.

Ključne reči: izdaci za zdravstvo, privredni rast, ARDL, Jugoistočna Evropa

1. Uvod

Zdravstvene usluge, koje predstavljaju javno dobro, treba da budu dostupne svima. Još je osnivanjem Ujedinjenih Nacija, između ostalog, istaknut značaj izdavanja za zdravstvo. Tada je Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima, postavljena težnja postizanja "najvišeg ostvarivog standarda fizičkog i psihičkog zdravlja" (Sachs, 2014). U mnogim delovima sveta, taj cilj nije u potpunosti ostvaren. Predmet ove analize su tri zemlje Jugoistočne Evrope, Srbija, Bugarska i Bosna i Hercegovina. One prema podacima Svetskog ekonomskog foruma (2015) nisu dobro pozicionirane prema ovom aspektu ulaganja u humani kapital, koji pokriva izdatke za zdravstvo i osnovno obrazovanje (podaci za Bosnu nisu dostupni). Ostvarivanje napretka u oblasti zdravstvene zaštite, kao i privrednog razvoja, predstavljaju velike izazove savremenog doba. Postavlja se pitanje: da li postoji konfliktnost ili međusobna povezanost između ova dva velika izazova? Na osnovu brojnih teorijskih, a i empirijskih studija, koje će biti pomenute u daljem delu rada,

*Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Republika Srbija,
djordjevickg@gmail.com

*Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Republika Srbija, nlojanica@kg.ac.rs.

UDK: 614.2:330.35(4-12)

Literatura

1. Acemoglu, D., Johnson, S., (2006), Disease and Development: The Effect Of Life Expectancy on Economic Growth; *NBER Working Paper Series*, No. 12269.
2. Balaji, B., (2011): Causal Nexus between Public Health Expenditure and Economic Growth in Four Southern Indian States; *The IUP Journal of Public Finance*, 9(3): 7-22.
3. Baltagi, B., H., Moscone, F., (2010): Health care expenditure and income in the OECD reconsidered: evidence from panel data; *Economic Modelling*, 27: 804-811.
4. Barro, R., J., Lee, J., W., (1994): Sources of Economic Growth; *Conference Series on Public Policy*, 40: 1-46.
5. Barro, R., J., (1991): Economic growth in a cross section of countries; *Quarterly Journal of Economics*, 106: 407-443.
6. Bukenya, J., (2009): Do Fluctuations in Health Expenditure Affect Economic Growth?; *The Open Economic Journal*, 2: 31-38.
7. Bukhari, S., A., H., A., S., Butt, M., S., (2006): The direction of causality between health spending and GDP- The case of Pakistan, (2006); *MPRA Paper No. 23379*
8. Cetin, M., Ecevit, E., (2010): The Effect of Health Expenditures on Economic Growth: A Panel Regression Analysis on OECD Countries; *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11(2): 166-182.
9. Chen, W., Y., Lee, J., W., Chang, T., Lin, Y., H., (2013): Healthcare Expenditures and Economics Growth Nexus in 11 OECD Countries: Bootstrap Panel Causality Test; *The Empirical Economics Letters*, 12(4): 375-385.
10. Elmi, Z., H., Sadeghi, S., (2012): Health Care Expenditures and Economic Growth in Developing Countries: Panel Co-Integration and Causality; *Middle-East Journal of Scientific Research*, 12(1): 88-91.
11. Fuchs, V., R., (1996): Economics, values, and health care reform; *American Economic Review*, 86(1): 1-24.
12. Khan, H., N., Khan, M., A., Razli, R., B., Sahfie, A., B., Shehzada, G., Krebs, K., L., Sarvghad, N., (2015): Health Care Expenditure and Economic Growth in SAARC Countries (1995-2012): A Panel Causality Analysis; *Applied Research Quality Life*: DOI 10.1007/s11482-015-9385-z.
13. Kleiman, E., (1974): *The determinants of national outlay on health*. In: Perlman (Ed.) *The Economics of Health and Medical Care*, John Wiley & Sons.
14. Kwiatkowski, D., Phillips, P., Schmidt, P., Shin, Y., (1992): Testing the null hypothesis of stationarity against the alternative of a unit root: How sure are we that economic time series have a unit root?; *Journal of Econometrics*, 54: 159-178.
15. Lucas, E., R., Jr., (1988): On the Mechanics of Economic Development; *Journal of Monetary Economics*, 22: 3-42.
16. Magazzino, C., (2011): GSP and Health Expenditure in Italian Regions; *International Journal of Business and Management*, 6(12): 28-35.
17. Majdi, M., (2012): Study of the Relation Between Health and Economic Growth : Validation- Empirical from a Panel of 15 Countries of the North and South Bank Mediterranean; *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 4(1): 175-186.
18. Mladenović, Z., Nojković, A. (2015): *Primenjena analiza vremenskh serija*; CID Ekonomski fakultet Beograd.
19. Murthy, V., Okunade, A., (2009): The core determinants of health expenditures in the African context: Some econometric evidence for policy; *Health Policy*, 91(1): 57-62.

20. Newhouse, J., P., (1977): Medical care expenditure: a cross-national survey; *Journal of Human Resources*, 12: 115-125.
21. Pesaran, M. H., Shin, Y., Smith, R., J. (2001): Bounds testing approaches to the analysis of level relationships; *Journal of Applied Econometrics*, 16: 289-326.
22. Pradhan, R., P., (2010): The Long Run Relation between Health Spending and Economic Growth in 11 OECD Countries: Evidence from Panel Cointegration; *International Journal of Economic Perspectives*, 4(2): 427-438.
23. Sachs, J., D., (2014): *The age of sustainable development*; Columbia University Press.
24. Sghari, M., B., A., Hammami, S., (2013): Relationship Between Health Expenditure and GDP in Developed Countries; *IOSR Journal of Pharmacy*, 3(4): 41-45.
25. Tang, C., F., (2010): Multivariate Granger causality and the dynamic relationship between health spending, income, and health price in Malaysia; *MPRA Paper No. 27298*
26. Turner, P., (2006): Response surfaces for an F-test for cointegration; *Applied economics letters*, 13: 479-482.
27. Weil, D., N., (2005), *Economic growth*, Pearson; Boston.
28. World Development Indicators (2014), data.worldbank.org (20.03.2016)
29. World Economic Forum 2015, www3.weforum.org (25.03.2016)

HUMAN CAPITAL AS A FACTOR OF ECONOMIC GROWTH IN SEE COUNTRIES

Abstract: The primary aim of this paper is to examine the impact of healthcare expenditure on the economic growth in the selected SEE countries. Time span covers the period 1995-2012. ARDL model is used as a suitable methodological framework. Empirical results suggest that, in the long run, there is a positive positive and statistically significant impact of healthcare expenditure on the economic growth. Also, it was found that healthcare is necessity good. In order to improve healthcare sector in this regional group of countries, it is essential for policymakers to formulate long-run oriented policy, which should be directed to the targeted increase in expenditure on healthcare, in order to increase overall economic activity.

Key words: health expenditure, economic growth, ARDL, SEE

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

332.1(4-12)(082)

314(4-12)(082)

НАУЧНИ скуп Регионални развој и демографски токови земаља Југоисточне
Европе (21 ; 2016 ; Ниш)

21 [Naučni skup] Regionalni razvoj i demografski tokovi zemalja
Jugoistočne Evrope, Niš, jun 2016. godine / redaktor Zoran Arandelović. -
Niš : Ekonomski fakultet, 2016 (Niš : Atlantis). - [8], II, 690 str. : graf.
prikazi, tabele ; 24 cm

Radovi na srp. i engl. jeziku. - Tiraž 120. - Str. I: Predgovor / Zoran
Arandelović. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija
uz svaki rad. - Abstracts; Rezime.

ISBN 978-86-6139-122-4.

1. Аранђеловић, Зоран [уредник] [аутор додатног текста]

а) Регионална привреда - Југоисточна Европа - Зборници б) Демографски
развој - Југоисточна Европа - Зборници

COBISS.SR-ID 224107276